

Ανάλυση εκλογικού αποτελέσματος Σεπτεμβρίου 2015

1. Σύνοψη προηγούμενου σημειώματος και γενική αποτίμηση των εκλογών:

Στο προηγούμενο σημείωμα¹ παρουσιάσαμε στοιχεία για τις μετακινήσεις των ψηφοφόρων και την αύξηση της αποχής. Συνοπτικά, ο ΣΥΡΙΖΑ επιλέγοντας την άμεση προσφυγή στις εκλογές πέτυχε να προσέλθει σε αυτές με τον αέρα του “σκληρού” διαπραγματευτή χωρίς το κόστος των συνεπειών της τελικής συμφωνίας (διατηρώντας έτσι τα λαϊκά του ερείσματα), διεύρυνε την επιρροή του σε πιο μετριοπαθή ακροατήρια, ενώ το μεγαλύτερο μέρος των υποστηρικτών του που απογοητεύτηκαν από τη συμφωνία είτε τον ξαναπήφισαν αποφασίζοντας τελευταία στιγμή, είτε απείχαν. Από την άλλη, η αποχή φαίνεται να λαμβάνει δομικά χαρακτηριστικά που αποτυπώνει τη δυσλειτουργία των δημοκρατικών θεσμών σε συνθήκες περιορισμού αν όχι εξάλειψης της λαϊκής κυριαρχίας.

2. Το κλίμα των εκλογών:

Οι εκλογές του Σεπτεμβρίου αποτέλεσαν τις πιο παράξενες εκλογές των τελευταίων ετών από την άποψη του προεκλογικού κλίματος. Το βάθος των επιπλοκών στο σώμα της ελληνικής κοινωνίας από την έκβαση της διαπραγμάτευσης είναι μεγάλο και σχετίζεται με θεμελιακούς παράγοντες όπως η σχέση της με την Ευρώπη. Για την ελληνική κοινωνία η ευρωζώνη δεν είναι μια οικονομική επιλογή, αλλά συνδέεται με την υπαρξιακή πεποίθηση των Ελλήνων ότι ανήκουν στην ιστορική, πολιτισμική και γεωγραφική ενότητα της Ευρώπης. Η εκρηκτική σύγκρουση μεταξύ αυτής της υπαρξιακής πεποίθησης και του αισθήματος αξιοπρέπειας, η οποία κορυφώθηκε με το χάσμα μεταξύ του αποτελέσματος του δημοψηφίσματος και της έκβασης της διαπραγμάτευσης παρήγαγε έναν ισχυρότατο κλονισμό, με βαθιές και πολύπλευρες επιπλοκές την έκταση των οποίων δεν μπορούμε ακόμη να προσδιορίσουμε. Αυτός ο ισχυρός κλονισμός αποτυπώθηκε στο κλίμα των εκλογών, το οποίο κυμάνθηκε ανάμεσα στην αδιαφορία, τον υπόκωφο θυμό², το έλλειμμα προοπτικής και

1 http://rosalux.gr/sites/default/files/electionssept2015_gr.pdf

2 Ο σιωπηλός θυμός ήταν διάχυτος προς όλες τις κατευθύνσεις και το αποτέλεσμα των εκλογών έδειξε ότι δεν διοχετεύθηκε προς την προηγούμενη κυβέρνηση όπως παραδοσιακά συμβαίνει.

ΙΔΡΥΜΑ ΡΟΖΑ ΛΟΥΞΕΜΠΟΥΡΓΚ

ουσιαστικού περιεχομένου της διαδικασίας και τη πεισματική στήριξη της προσπάθειας συμφιλίωσης της αξιοπρέπειας και της Ευρωπαϊκής προοπτικής που ξεκίνησε με την κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ παρά την αρνητική έκβαση της διαπραγμάτευσης.

Το κλίμα αυτό ενισχύθηκε από το γεγονός ότι δεν υπήρξε ουσιαστικό διακύβευμα σε αυτές τις εκλογές. Η πρώτη θέση ήταν δεδομένη³ και τα βασικά σημεία της πολιτικής που θα εφαρμοστεί επίσης. Η ρητορική των δύο μεγαλύτερων κομμάτων είχε κατά βάση αρνητικό περιεχόμενο⁴:

- ο ΣΥΡΙΖΑ επικεντρώθηκε στην απόρριψη του παλιού πολιτικού προσωπικού και την αποτροπή επανόδου του στην εξουσία, με στόχο να ξεπεράσει την αποσυσπείρωση που προκάλεσε η συμφωνία και η διάσπαση.
- η ΝΔ επικεντρώθηκε στο κόστος για τη χώρα της αντιμνημονιακής στάσης του ΣΥΡΙΖΑ. Επίσης, ανέδειξε το προσφυγικό ζήτημα με αρνητικό για τον ΣΥΡΙΖΑ τρόπο.

Η παράξενη ατμόσφαιρα των εκλογών, η χωρίς μεγάλες προσδοκίες επιλογή κάποιου κόμματος και η μεγάλη αποχή προοιωνίζονται το νέο πολιτικό περιβάλλον που αρχίζει να διαμορφώνεται. Από τη μια, υπάρχει η τάση κανονικοποίησης της μνημονιακής πολιτικής, παραίτησης της ελληνικής κοινωνίας και αποδοχής της περιορισμένης εμβέλειας της δημοκρατίας. Το γεγονός ότι οι ψηφοφόροι του ΣΥΡΙΖΑ τον ψήφισαν παρά το ότι έχει δεσμευθεί να εφαρμόσει το τρίτο μνημόνιο τοποθετεί de facto την μνημονιακή πολιτική προς το παρόν σε δεύτερο πλάνο. Από την άλλη διαπιστώνεται η τάση αναζήτησης νέων τρόπων ενεργητικής εμπλοκής και κινητοποίησης. Αυτές οι αποκλίνουσες τάσεις (κινητοποίηση πέρα από τα καθιερωμένα και παραίτηση/μοιρολατρία) ήταν διάχυτες στη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου.

3. Ανάλυση εκλογικού αποτελέσματος ανά κόμμα και οι δυναμικές που διαμορφώνει

3 Παρά την προσπάθεια των ΜΜΕ να δημιουργήσουν την εντύπωση ότι η ΝΔ απειλεί τον ΣΥΡΙΖΑ σε κάποια φάση της προεκλογικής περιόδου, η οποία απλά συμπίεσε τα μικρότερα κόμματα.

4 Η ψήφος στον ΣΥΡΙΖΑ είναι ψήφος καταδίκης στη ΝΔ και το αντίστροφο.

3.1. ΣΥΡΙΖΑ:

Το προφίλ των ψηφοφόρων του ΣΥΡΙΖΑ του Σεπτεμβρίου διαφέρει αρκετά από το αντίστοιχο του Ιανουαρίου⁵. Παρατηρείται μεγάλη ενίσχυση στις γυναίκες (ποσοστό 43,2%, αύξηση κατά 4,1%)⁶, στις νοικοκυρές (43,9%, αύξηση κατά 8,6%) και λίγο στους συνταξιούχους (33,5%, αύξηση 1 κατά,9%). Αυτές οι κατηγορίες πληθυσμού αποτελούν τον σκληρό πυρήνα των παραδοσιακών ψηφοφόρων της ΝΔ. Σήμερα ο ΣΥΡΙΖΑ έχει το υψηλότερο ποσοστό του στις νοικοκυρές (43,9%), ακολουθούν οι άνεργοι (39,8%), οι μισθωτοί δημοσίου τομέα (39,7%) και οι φοιτητές (37,9%).

Τις μεγαλύτερες απώλειες καταγράφει στους αγρότες (ποσοστό 22,8%, μείωση κατά 14%), τους επαγγελματιοβιοτέχνες (23,3%, μείωση κατά 13,4%), τους επιχειρηματίες (17,2%, μείωση κατά 9,6%) και τους αυτοαπασχολούμενους (28,1%, μείωση κατά 6,8%)⁷, ενώ απώλειες παρουσιάζει και στην κατηγορία των μισθωτών και των ανέργων (γύρω στο 4% και 4,5% αντίστοιχα). Επίσης, εμφανίζει υποχώρηση στις περισσότερες ηλικιακές κατηγορίες, ενώ ενισχύεται λίγο στους άνω των 65 (κατά 1,5%) και πιο αισθητά στους 25-34 (κατά 4%). Νέες γυναίκες, που δεν εργάζονται, αυτή φαίνεται πως είναι η βασική κοινωνική κατηγορία που ενίσχυσε αυτή τη φορά τον ΣΥΡΙΖΑ⁸.

Στην κατηγορία όσων δηλώνουν ότι αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες ο ΣΥΡΙΖΑ χάνει 7,2 ποσοστιαίες μονάδες, ενώ αντίθετα ενισχύεται πολύ στην κατηγορία που προσδιορίζει ότι ζει άνετα ή τα καταφέρνει (αύξηση κατά 11,8%) με αποτέλεσμα να ανατρέπεται η υπεροχή της πρώτης

5 <http://www.publicissue.gr/11909/koinwniko-profil-syr-9-2015/>. Ακολουθούμε την ανάλυση των κοινωνικών χαρακτηριστικών των ψηφοφόρων των κομμάτων της εν λόγω εταιρείας. Σε ορισμένα σημεία υπάρχουν διαφοροποιήσεις (πχ αγρότες) με άλλες εταιρείες αλλά χωρίς να αλλάζει η γενική εικόνα.

6 Στους άνδρες έλαβε 28,2% και σημείωσε πτώση 5,6%.

7 Είναι ενδιαφέρον το γεγονός ότι τρεις από τις τέσσερις κατηγορίες που ο ΣΥΡΙΖΑ εμφανίζει τη μεγαλύτερη μείωση πρόκειται να πληγούν με άμεσο τρόπο από το τρίτο μνημόνιο (αγρότες, αυτοαπασχολούμενοι, επαγγελματιοβιοτέχνες), ενώ η τέταρτη (επιχειρηματίες) είναι εκείνη που αγωνιά για τυχόν επιβάρυνσή της από την προσπάθεια του ΣΥΡΙΖΑ να εξισορροπήσει τις επιπτώσεις του μνημονίου στα ασθενέστερα στρώματα μέσω αναδιανομής.

8 <http://kommon.gr/i/393-noikokyres-syriza-public-issue>

ΙΔΡΥΜΑ ΡΟΖΑ ΛΟΥΞΕΜΠΟΥΡΓΚ

κατηγορίας στις εκλογές του Ιανουαρίου (ζει δύσκολα: 42,4%, ζει άνετα: 24,2%) και να αλλάζει οριακά υπέρ της δεύτερης τον Σεπτέμβριο (ζει δύσκολα: 35,2%, ζει άνετα: 36%). Επίσης, αναφορικά με την ταξική τοποθέτηση, το πώς ο καθένας αυτοπροσδιορίζει την ταξική του θέση, ο ΣΥΡΙΖΑ ενισχύεται πολύ σε μεσαία και ανώτερα στρώματα (ποσοστό 34,4%, αύξηση κατά 16,1%) και στην αστική τάξη (38,6%, αύξηση κατά 9,5%), ενώ διατηρεί την πρωτοκαθεδρία στην κατώτερη, με ποσοστό 46% και αύξηση 2%. Σχετικά με την ιδεολογική αυτοτοποθέτηση, εγκαταλείπουν τον ΣΥΡΙΖΑ περισσότερο όσοι δηλώνουν αριστεροί (μείωση κατά 8,6%) και ενισχύουν τον ΣΥΡΙΖΑ πολίτες που δηλώνουν Κεντροαριστεροί (αύξηση κατά 5,3%).

Μετά τις εκλογές ο ΣΥΡΙΖΑ είναι πολιτικά κυρίαρχος. Δεν έχει ουσιαστικό αντίπαλο από τα αριστερά (ήττα της ΛΑΕ, άρνηση του ΚΚΕ να λειτουργήσει ως πόλος αντιμνημονιακής συσπείρωσης), ενώ τα παραδοσιακά συστημικά κόμματα είναι απαξιωμένα στη συνείδηση του κόσμου και δεν είναι σε θέση να αμφισβητήσουν την εφαρμογή της συμφωνίας την οποία ψήφισαν. Χωρίς ουσιαστικούς εξωτερικούς πολιτικούς περιορισμούς (πχ ανάγκη συγκυβέρνησης με ΠΑΣΟΚ, ισχυρή αντιμνημονιακή αντιπολίτευση κοκ) καλείται να κυβερνήσει σε ένα δύσβατο περιβάλλον που εξαρτάται από εξωγενείς παράγοντες (πιστωτές, ευρωπαϊκή πολιτική στο προσφυγικό κοκ) και σε ένα πλαίσιο όπου η κοινωνική δυσαρέσκεια θα εντείνεται λόγω των συνεπειών της συμφωνίας (ο μετριασμός και όχι η εξαφάνιση αυτής της τάσης είναι ο στόχος του παράλληλου προγράμματος του ΣΥΡΙΖΑ). Παράλληλα, πρέπει να χειριστεί την αναδιαπραγμάτευση του χρέους και τις διογκούμενες προσφυγικές ροές. Επίσης, το συνέδριο του ΣΥΡΙΖΑ θα λάβει χώρα τους πρώτους μήνες του 2016.

Αν προκύψουν νέα οικονομικά δεδομένα (επενδύσεις, άμβλυση των όρων της συμφωνίας κοκ) τότε ο ΣΥΡΙΖΑ ενδέχεται να δει την κατάσταση να ομαλοποιείται πολιτικά. Αν όμως, εμφανιστούν προβλήματα πχ κατά την εφαρμογή της συμφωνίας (με δεδομένη την αδυναμία του ΣΥΡΙΖΑ να αποτρέψει την επιβολή συμπληρωματικών επώδυνων μέτρων) ή σχετικά με τις Ευρωπαϊκές κατευθύνσεις στο προσφυγικό ζήτημα είναι πιθανό ο ΣΥΡΙΖΑ να εισέλθει εκ νέου σε μια φάση

ΙΔΡΥΜΑ ΡΟΖΑ ΛΟΥΞΕΜΠΟΥΡΓΚ

εσωτερικών τριγμών. Ενδέχεται να δούμε διεύρυνση ή αλλαγή του κυβερνητικού συνασπισμού με συστημικά κόμματα. Ο ΣΥΡΙΖΑ δεν διαθέτει πλέον τη δυνατότητα προσφυγής σε εκλογές ως μέσο διατήρησης της αυτονομίας του από τα παραδοσιακά συστημικά κόμματα.

3.2. ΝΔ:

Το προφίλ των ψηφοφόρων της ΝΔ ακολουθεί με αντίστροφο τρόπο αυτό του ΣΥΡΙΖΑ⁹. Η ΝΔ αποδυναμώνεται στις γυναίκες (κατά 4,1%) και στις νοικοκυρές (κατά 6,7%) και ενισχύεται στους αγρότες (κατά 12,3%), τους αυτοαπασχολούμενους (κατά 7,7) και τους επιχειρηματίες (κατά 47,2%). Η ΝΔ εμφανίζει τα μεγαλύτερα ποσοστά της στους επιχειρηματίες (68,7%), τους συνταξιούχους του δημόσιου τομέα (42,1%) και τους αγρότες (39%). Η ΝΔ κυριαρχεί στους επιχειρηματίες (68,7% έναντι 17,2% του ΣΥΡΙΖΑ) οι οποίοι φοβούνται σήμερα περισσότερο τον ηττημένο στη διαπραγμάτευση ΣΥΡΙΖΑ από ότι τον Ιανουάριο (ΝΔ 21,5% έναντι 26,8% του ΣΥΡΙΖΑ), καθώς τότε υπήρχε η προσδοκία για ένα καλό αποτέλεσμα στη διαπραγμάτευση το οποίο θα βελτίωνε τη γενική οικονομική κατάσταση στη χώρα. Επίσης διατηρεί την υπεροχή της στους συνταξιούχους (με απώλειες 1,5%) και φαίνεται ότι κερδίζει τους αγρότες.

Η ΝΔ συνεχίζει να “αιμορραγεί” στους μισθωτούς (περίπου 3,6% μείωση), τους φοιτητές (2,5% μείωση) και γενικότερα στους νέους. Στην ηλικιακή κατηγορία 18-24 εμφανίζει αξιοσημείωτη μείωση 8,5%. Στην κατηγορία όσων δηλώνουν ότι αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες η ΝΔ κερδίζει έδαφος κατά 5,9% και αποδυναμώνεται στην κατηγορία που προσδιορίζει ότι ζει άνετα ή τα καταφέρνει (μείωση 10,2%), κλείνοντας την ψαλίδα (ζει δύσκολα: 26,6% από 20,7%, ζει άνετα: 32,1% από 42,3%), ακολουθώντας την εξομάλυνση που παρατηρείται στον ΣΥΡΙΖΑ. Παρόμοια, μειώνεται αισθητά στην αστική και ανώτερη τάξη (μείωση κατά 5,9% και 6,2% αντίστοιχα) και ενισχύεται ελαφρώς στην κατώτερη (αύξηση κατά 3,7%). Όσον αφορά την ιδεολογική αυτοτοποθέτηση των ψηφοφόρων εμφανίζει αξιοσημείωτη αύξηση σε όσους δηλώνουν κεντροδεξιόι (κατά 9,2%) γεγονός

9 <http://www.publicissue.gr/11909/koinwniko-profil-syr-9-2015/>

ΙΔΡΥΜΑ ΡΟΖΑ ΛΟΥΞΕΜΠΟΥΡΓΚ

που ενδεχόμενα συναρτάται με το μετριοπαθέστερο προφίλ του νέου Προέδρου σε σχέση με τον προκάτοχό του και την προεκλογική τακτική έκκλησης προς τον ΣΥΡΙΖΑ για τη δημιουργία κυβέρνησης μεγάλου συνασπισμού με ευρωπαϊκό προσανατολισμό¹⁰.

Η ΝΔ βρίσκεται σε σοβαρή κρίση στρατηγικής. Η στροφή προς τη μετριοπάθεια, την οποία έκανε ο μεταβατικός πρόεδρος (Μεϊμαράκης), μπορεί μεν να διατήρησε τις δυνάμεις της ΝΔ, αλλά το αποτέλεσμα έδειξε ότι δεν φαίνεται να δημιουργεί προϋποθέσεις δυναμικής ανάκαμψης. Η στροφή του ΣΥΡΙΖΑ στον “ρεαλισμό” και η εμπιστοσύνη του εκλογικού σώματος σε αυτό το κόμμα δομικά αφαιρεί πολιτικό χώρο από τη ΝΔ.

Οι μνημονιακοί περιορισμοί καθιστούν μια φιλολαϊκή στροφή αδύνατη. Μόνη διέξοδος κατά τη γνώμη της ακροδεξιάς πτέρυγας της ΝΔ είναι η σκληρή αντιπαράθεση με τον ΣΥΡΙΖΑ στον άξονα αριστερά/δεξιά, με επίκεντρο όχι τα σημεία στα οποία οι μνημονιακές δεσμεύσεις διαμορφώνουν ένα πλαίσιο σύμπλευσης, αλλά σε άλλα θέματα (ασφάλεια, προσφυγικό, δικαιώματα, εκκλησία κοκ). Πρόκειται για μια στρατηγική που βαθμιαία θέτει τα κρίσιμα κοινωνικά και οικονομικά θέματα εκτός πολιτικής ατζέντας¹¹ και δημιουργεί τους όρους για ηγεμονία της δεξιάς στη βάση της ιδεολογικής αντιπαράθεσης. Η μετριοπαθής πτέρυγα έχει μια πιο συστημική και λιγότερο κομματική οπτική: η ΝΔ πρέπει να διαφυλάξει τα συμφέροντα των ελίτ απέναντι στον λαβωμένο από τη διαπραγμάτευση ΣΥΡΙΖΑ και να τον οδηγήσει σε περαιτέρω συστημική προσαρμογή απορροφώντας κραδασμούς και βάζοντας όρια.

Γενικότερα, η ΝΔ δεν έχει πολλά περιθώρια αντιπολιτευτικών ελιγμών στο βραχυπρόθεσμο επίπεδο, γι' αυτό η αλλαγή ηγεσίας που έχει δρομολογηθεί δεν δημιουργεί προϋποθέσεις συνολικής μεταμόρφωσης. Η ΝΔ περισσότερο θα περιμένει την υποχώρηση του ΣΥΡΙΖΑ και την εκμετάλλευση

10 Η επιλογή αυτή έγινε αντικείμενο σκληρής κριτικής από στελέχη της ΝΔ της ακροδεξιάς πτέρυγας.

11 Αυτή η στρατηγική θα βοηθούσε την εδραίωση ενός διπολισμού στο βαθμό που οι πολίτες αποδεχθούν την μνημονιακή κανονικότητα.

των δυσκολιών που αυτός θα συναντήσει, και λιγότερο θα έχει την πρωτοβουλία των κινήσεων. Αξίζει να σημειωθεί επίσης ότι υπάρχει σοβαρή ανάγκη ανανέωσης του πολιτικού της προσωπικού.

3.3. ΧΑ:

Νέοι άνδρες φαίνεται πως είναι η βασική κοινωνική κατηγορία που ενίσχυσε και αυτή τη φορά τη ΧΑ (στους άνδρες λαμβάνει 9% έναντι 4,8% στις γυναίκες)¹². Η ΝΔ φαίνεται να χάνει την υπεροχή της σε σχέση με τη ΧΑ στους νεότερους ψηφοφόρους στον χώρο της δεξιάς, αφού από 21,9% τον Ιανουάριο πέφτει στο 13,4% τώρα, το οποίο ισοσκελίζει η επιρροή της ΧΑ, που ανεβαίνει στο 13,3% από 8% τον Ιανουάριο. Από την άλλη, η ΧΑ εκμηδενίζεται στους επιχειρηματίες (μείωση κατά 13,6%), όπου κυριαρχεί η ΝΔ, και πέφτει στη μισή της δύναμη στους αγρότες όπου παίρνει 5,3% (μείωση κατά 5,5%) πάλι λόγω ενίσχυσης της ΝΔ. Επίσης εμφανίζει πτώση στους μισθωτούς του δημόσιου τομέα κατά 4,9%. Η ΧΑ καταγράφει τα μεγαλύτερα ποσοστά της στους επαγγελματιοβιοτέχνες (14%), τους φοιτητές (14%, αύξηση κατά 8,6%) και τους ανέργους (ποσοστό 10,6%).

Τα ποσοστά της ΧΑ εμφανίζουν έντονη διαφοροποίηση μεταξύ αυτών που τη στηρίζουν και δηλώνουν ότι έχουν οικονομικές δυσκολίες και αυτών που δηλώνουν ότι ζουν άνετα ή τα καταφέρνουν (δύσκολα 8,6%, άνετα 2,6%). Στην ταξική αυτοποθέτηση, εξαφανίζεται στην αστική και ανώτερη τάξη (μείωση κατά 8,4% και 3,6% αντίστοιχα) και ενισχύεται σε όσους κάνουν αταξικές αναφορές (33,4%, με αύξηση κατά 18,1%). Στην ιδεολογική αυτοτοποθέτηση ενισχύεται στη δεξιά (25,6%, αύξηση κατά 5,2%) και στην άρνηση αυτοτοποθέτησης (17,1%, αύξηση κατά 5,1%).

Οι συνθήκες μοιάζουν ιδανικές για την ανάδειξη ενός εθνικιστικού ακροδεξιού κόμματος σε πρωταγωνιστή στην πολιτική σκηνή: αριστερή κυβέρνηση που θα εφαρμόσει λιτότητα, προσφυγικά ρεύματα, αδυναμία των άλλων κομμάτων να επικοινωνήσουν με τα τμήματα του πληθυσμού που συμπιέζονται. Το αποτέλεσμα των εκλογών έδειξε ότι η ΧΑ έχει αποκτήσει μια στιβαρή και δυναμική

12 <http://www.publicissue.gr/12020/koinwniko-profil-xa-9-2015/>

ΙΔΡΥΜΑ ΡΟΖΑ ΛΟΥΞΕΜΠΟΥΡΓΚ

εκλογική βάση. Η ένταξη του διπόλου αριστερά/δεξιά στο μνημονιακό πλαίσιο και η κυριαρχία της ΧΑ στο κοινοβούλιο ως εκπρόσωπος της αντιμνημονιακής πτέρυγας (τρίτο κόμμα, αυτοαπομόνωση του ΚΚΕ) σε συνδυασμό με τις κοινωνικές συνέπειες του τρίτου μνημονίου δίνουν αντικειμενικά πολύ μεγάλο έδαφος για την ισχυροποίησή της.

Ασαφές παραμένει το πώς επιδρά η φυσιογνωμία του κόμματος στη δυναμική που αυτό θα μπορούσε να αναπτύξει. Ο ανοικτός εγκληματικός χαρακτήρας της¹³, το νεο-ναζιστικό προφίλ και ο αποκλεισμός της από τη συμβατική πολιτική¹⁴ περιορίζουν ίσως την εμβέλεια που θα μπορούσε να έχει ένα ακροδεξιό εθνικιστικό κόμμα το οποίο δεν θα είχε αυτά τα χαρακτηριστικά¹⁵. Από την άλλη, η απογοήτευση από τη δημοκρατική πολιτική πρακτική αναφορικά με τις δυνατότητές της να ανατρέψει τις μνημονιακές δεσμεύσεις, σε συνδυασμό με την βαθμιαία παρακμή της ελληνικής κοινωνίας μπορεί να αμβλύνει προοδευτικά τις αρνητικές συνέπειες της φυσιογνωμίας της ΧΑ στη δυναμική που αυτή θα μπορούσε να έχει.

3.4. ΠΑΣΟΚ, ΠΟΤΑΜΙ, ΑΝΕΛ, Ένωση Κεντρώων:

Η εναπομείνασα συστημική κεντροαριστερά, το κόμμα της Δημοκρατικής Συμπαράταξης (ΠΑΣΟΚ και ΔΗΜΑΡ) δεν φαίνεται να είναι σε θέση να επανέλθει σε πρωταγωνιστικό ρόλο. Θα λειτουργήσει de facto ως συμπληρωματική δύναμη. Βασικός στόχος είναι η διατήρηση της πολιτικής αυτονομίας και η μη απορρόφηση από τους δύο κεντρικούς κομματικούς πυλώνες όσο αυτοί παραμένουν στη σημερινή τους μορφή.

Το αποτέλεσμα των εκλογών έδειξε ότι το ΠΟΤΑΜΙ δεν είναι σε θέση να αναχαιτίσει την πολιτική

13 Τα ηγετικά της στελέχη δικάζονται για τη δολοφονία Φύσσα και ο Πρόεδρός της δήλωσε προεκλογικά ότι αναλαμβάνει την πολιτική ευθύνη της δολοφονίας.

14 Πχ δεν καλείται σε συζητήσεις σε ΜΜΕ.

15 Η περίπτωση του κυβερνώντος κόμματος της Ουγγαρίας θα μπορούσε να αποτελέσει ένα πρότυπο για το τι είδους πολιτική δύναμη θα μπορούσε να αξιοποιήσει τις υπαρκτές σήμερα δυνατότητες. Ήδη υπάρχουν διεργασίες στον χώρο της ακροδεξιάς πέραν της ΧΑ που διερευνούν την πιθανότητα δημιουργίας νέου πολιτικού σχηματισμού.

ΙΔΡΥΜΑ ΡΟΖΑ ΛΟΥΞΕΜΠΟΥΡΓΚ

κυριαρχία του ΣΥΡΙΖΑ στη βάση ενός τεχνοκρατικού, νεανικού προφίλ και έχει ήδη ανακύψει το ζήτημα ενσωμάτωσής του στην κεντροαριστερά.

Οι ΑΝΕΛ επίσης δεν φαίνεται να διαθέτουν τα εχέγγυα να αποτελέσουν έναν δυναμικό κομματικό σχηματισμό. Διαθέτουν μεν ένα σημαντικό μερίδιο εξουσίας, αλλά ο ρόλος τους δεν αναμένεται να είναι καταλυτικός στην εξέλιξη των πραγμάτων.

Η Ένωση Κεντρώων δεν αναμένεται να αποτελέσει κάποια νέα δυναμική παρουσία. Η εγγενής μετριοπάθεια και η επιφανειακή ανάλυση των δομικών προβλημάτων της Ελλάδας σήμερα την καθιστούν εφεδρεία σε μια δύσκολη στιγμή για τη στήριξη κάποιας κυβέρνησης¹⁶.

3.5. ΚΚΕ, ΛΑΕ, ΑΝΤΑΡΣΥΑ:

Το ΚΚΕ δεν αναμένεται να αλλάξει στρατηγική (μη ουσιαστική εμπλοκή με τη σημερινή πολιτική αντιπαράθεση) και μεθοδολογία (παραδοσιακές μορφές οργάνωσης και κινητοποίησης). Ως εκ τούτου δεν αναμένεται να παίξει σημαντικό ρόλο ούτε στο πολιτικό ούτε στο κοινωνικό επίπεδο στο προσεχές διάστημα. Ωστόσο, θα βελτιώσει την εκλογική του απήχηση ως ο σταθερότερος φορέας έκφρασης της δυσαρέσκειας στην εφαρμοζόμενη πολιτική.

Η ΛΑΕ ήταν ο μεγάλος ηττημένος των εκλογών. Πέρα από αντικειμενικές δυσκολίες¹⁷ που καθιστούσαν πολύ δύσκολη την απεύθυνσή της σε εκτεταμένα τμήματα του εκλογικού σώματος, η ΛΑΕ δεν μπόρεσε να επικοινωνήσει με το προνομιακότερο ακροατήριο της: ένα πολύ μεγάλο τμήμα του κόσμου που πίστεψε στον ΣΥΡΙΖΑ, χειραφετήθηκε με το δημοψήφισμα και απογοητεύθηκε από τη συμφωνία, αλλά είναι διατεθειμένο να συνεχίσει να αγωνίζεται. Αυτό το τμήμα προσέλαβε (ενστικτωδώς ή συνειδητά) την εμπειρία του ΣΥΡΙΖΑ ως στρατηγική ήττα η οποία χρήζει σύνθετης

16 Μια βασική προεκλογική εξαγγελία τους ήταν ότι η χώρα χρειάζεται Οικουμενική κυβέρνηση τεχνοκρατών με στήριξη από όλα τα κόμματα...

17 Βλ. προηγούμενο σημείωμα http://rosalux.gr/sites/default/files/electionsept2015_gr.pdf

ΙΔΡΥΜΑ ΡΟΖΑ ΛΟΥΞΕΜΠΟΥΡΓΚ

εξήγησης και καινοτόμας απάντησης. Η αφήγηση της ΛΑΕ δεν άγγιξε αυτή τη διάσταση, καθώς προέταξε μια γρήγορη και εύκολη εξήγηση για το τι συνέβη (έλλειμμα πολιτικής βούλησης για σύγκρουση κοκ) και ως εκ τούτου δεν κατάφερε να συσπειρώσει μαζικά αυτό το ενεργητικό τμήμα του κόσμου του "ΟΧΙ.

ΑΝΤΑΡΣΥΑ (0,85%): η διαχρονική αδυναμία της αντικαπιταλιστικής αριστεράς να επικοινωνήσει με πλατιά ακροατήρια σε συνδυασμό με την αδυναμία να προταχθεί μια καινοτόμα στρατηγική ενεργούς εμπλοκής και κινητοποίησης στις συνθήκες που διαμορφώθηκαν μετά την ήττα του ΣΥΡΙΖΑ στη διαπραγμάτευση (όπως και στην περίπτωση της ΛΑΕ) δεν της επέτρεψαν να ενισχυθεί αποφασιστικά σε αυτές τις εκλογές.

4. Συμπεράσματα για την αριστερά:

Η αριστερά στην Ελλάδα έχει διαιρεθεί ανάμεσα σε δύο ασθενικές στρατηγικές: εφαρμογή λιτότητας με αντισταθμιστικά μέτρα και επιστροφή στην καθιερωμένη αντιμνημονιακή ρητορική με μεγαλύτερη έμφαση στο ζήτημα της εξόδου από την ευρωζώνη. Η δεύτερη ήδη δέχθηκε ένα ισχυρό χτύπημα στις εκλογές. Η πρώτη ενώ αριθμητικά βγήκε ισχυροποιημένη, ωστόσο τόσο το κλίμα των εκλογών όσο και τα στοιχεία του εκλογικού αποτελέσματος αναδεικνύουν αρνητικές τάσεις και δυσσιώνες δυναμικές. Επίσης, ενδέχεται σε μικρό χρονικό διάστημα να οδηγηθεί σε τραγικά αδιέξοδα.

Οι εν λόγω δύο στρατηγικές επιλογές δεν αναμετρώνται με βαθύτερα ζητήματα που θέτει εκ των πραγμάτων η ήττα του ΣΥΡΙΖΑ στη διαπραγμάτευση. Σε συνθήκες όπου οι ελίτ δεν δεσμεύονται από τη δημοκρατική έκφραση της λαϊκής βούλησης και οι βασικές λειτουργίες των κοινωνιών ελέγχονται από θεσμούς στους οποίους δεν έχουν πρόσβαση οι πολίτες, ο πολιτικός στόχος της απελευθέρωσης των κοινωνιών και της αποκατάστασης της δημοκρατίας δεν μπορεί πλέον να βασίζεται μόνο στην παραδοσιακή πολιτική πρακτική (στήριξη κινημάτων, διαμόρφωση κοινωνικών συμμαχιών, εκλογικός

ΙΔΡΥΜΑ ΡΟΖΑ ΛΟΥΞΕΜΠΟΥΡΓΚ

αγώνας, ανάληψη της διακυβέρνησης).

Για να διαμορφωθούν προϋποθέσεις απελευθέρωσης, η αριστερά οφείλει να επανεξετάσει τη μεθοδολογία της, τις προτεραιότητές της και τα οργανωσιακά σχήματα για την κινητοποίηση των πολιτών σε μια κατεύθυνση απελευθέρωσης των δυνατοτήτων τους για την αυτονόμηση μέρους των βασικών λειτουργιών της κοινωνίας από τον έλεγχο των ελίτ (παραγωγή, υποδομές, δίκτυα διανομής κοκ) και τη διασύνδεση αυτών των λειτουργιών με τις εναπομείνασες κρατικές δομές (μετά την ανάληψη της διακυβέρνησης) σε ένα όσο το δυνατόν ανθεκτικότερο δίκτυο. Μόνο υπό αυτές τις προϋποθέσεις θα μπορούμε πραγματικά να υλοποιήσουμε τους όποιους πολιτικούς στόχους (πχ παραμονή στην ευρωζώνη με αυτονομία ή έξοδος από αυτή). Και τούτο διότι θα είμαστε σε θέση να αναμετρηθούμε με αξιώσεις με την επιθετικότητα των ελίτ, οι οποίες είναι διατεθειμένες να πλήξουν καίρια μια κοινωνία που επιχειρεί να αυτονομηθεί από τον πλήρη έλεγχό τους.

Μια τέτοια μεταστροφή στη μεθοδολογία και στην πολιτική στρατηγική απαιτεί σοβαρή και συστηματική επανεξέταση πολύ βαθιά ριζωμένων πολιτικών φαντασιακών και νοοτροπιών των αριστερών οργανώσεων και κομμάτων. Όμως, η προσαρμογή στις νέες συνθήκες, μαθαίνοντας από την εμπειρία του ΣΥΡΙΖΑ, μπορεί να αναδείξει μια πιο αποτελεσματική και ανθεκτική αριστερά, ικανή να συμβάλει σε μια ηγεμονική, καινοτόμα και δημιουργική κοινωνική κινητικότητα απαραίτητη για την εξισορρόπηση της κλιμάκωσης της αντιπαράθεσης στην οποία προχωρούν οι ελίτ (απειλή χρεοκοπίας, παύση βασικών λειτουργιών κοκ με στόχο την υποταγή). Και τούτο διότι η αδυναμία της παραδοσιακής πολιτικής πρακτικής να αλλάξει τις βασικές συντεταγμένες της μνημονιακής πολιτικής μπορεί να δημιουργεί απογοήτευση, όμως παράλληλα απελευθερώνει σε εκτεταμένα τμήματα του πληθυσμού μια διαθεσιμότητα για νέες, πιο αποτελεσματικές μορφές κοινωνικής και πολιτικής κινητοποίησης. Το παράξενο κλίμα των εκλογών αλλά και ο διττός χαρακτήρας της αποχής συνηγορούν στη διαπίστωση ότι εκτός από την παραίτηση υπάρχει μια κοινωνική διαθεσιμότητα που δεν μπόρεσε να συσπειρωθεί στο σύνολό της από τις εκφράσεις της αριστεράς σε αυτές τις εκλογές.

ΙΔΡΥΜΑ ΡΟΖΑ ΛΟΥΞΕΜΠΟΥΡΓΚ

Αν η Ελλάδα είναι ένα εργαστήριο εφαρμογής ακραίων, πιλοτικών νεοφιλελεύθερων τεχνικών εξουσίας, που θα λειτουργήσει ως υπόδειγμα για τη ριζική αναδόμηση της φυσιολογίας των δυτικών κοινωνιών εν γένει τότε γίνεται σαφές ότι η εμπειρία ΣΥΡΙΖΑ αφορά την αριστερά σε όλες τις χώρες. Μια αριστερή κυβέρνηση σε κάποια άλλη χώρα θα οδηγηθεί αργά ή γρήγορα σε ένα σημείο στο οποίο θα απειλούνται να καταρρεύσουν πλήρως οι βασικές λειτουργίες της κοινωνίας σε περίπτωση μη υποταγής. Την επόμενη φορά, σε οποιαδήποτε χώρα, πρέπει να είμαστε σε θέση να σηκώσουμε το βάρος της κλιμάκωσης της εν λόγω επίθεσης από τη μεριά των ελίτ, η οποία σηματοδοτεί άλλωστε και το τέλος του μεταπολεμικού σεβασμού τους στη δημοκρατία, δηλαδή στους λαούς μας.